سخنرانی خامنه‌ای محدوده‌های همکاری با غرب را تعیین می‌کند

به قلم عمر کرمی (/fa/experts/mr-krmy-0)

۳۰ نوامبر ۲۰۲۰

همچنین دست‌یافتنی به
(English (/policy-analysis/khamenei-speech-sets-boundaries-engagement-west /
العربیة (/ar/policy-analysis/khtab-khamnyy-yrsm-hdwd-almsharkt-m-alghrb)

درباره نویسنده

عمر کرمی (/fa/experts/mr-krmy-0)

عمر کرمی مدیر ضداطلاعات در شرکت امنیت سایبری سیکس‌گیل (Sixgill) در اسرائیل است. او پیش از این پژوهشگر مهمان در انستیتو واشنگتن بوده است و نیز مدیریت کارهای پژوهشی و تحلیلی نیروهای دفاعی اسراییل در حوزه خاورمیانه را بر عهده داشته است.

تحلیل کوتاه

رهبر جمهوری اسلامی در اولین سخنرانی مهم خود از زمان انتخاب جو بایدن چشم‌انداز مذاکره برای پایان دادن به تحریم‌های ایالات متحده را محدود ارزیابی کرد و درعوض از مقامات ایرانی خواست تا بر افزایش خوداتکایی کشور و حل مشکلات عمیق اقتصادی آن تمرکز کنند.

در ۲۳ نوامبر علی خامنه‌ای رهبر جمهوری اسلامی در جلسه شورای عالی هماهنگی اقتصادی از ارگان‌های مهم سیاست‌گذاری ایران شرکت کرد. تصمیم خامنه‌ای برای سخنرانی حضوری در جلسه به جای سخنرانی ویدیویی با توجه به تلاش این کشور در مواجهه با نرخ بالای عفونت ویروس کرونا و وخامت وضع اقتصاد آن که همچنان ادامه دارد دشواری شرایط را برجسته می‌کند. وی در صحبت با شورا با تأکید بر مضامین زیر رهنمودهای خود را درباره بایدها و نبایدهای آنچه مقامات ارشد اقتصادی و سیاسی لازم است برای حل مشکلات کشور در نظر بگیرند بیان کرد:

به غرب نمی‌توان اعتماد کرد. خامنه‌ای با تکرار روایت معمول خود از یک جبهه متحد غربی علیه ایران به مخاطبان خود یادآوری کرد که نقش بازوی اروپایی این کارزار در زمان دولت ترامپ فقط بیشتر شده است. وی تأکید کرد که ایران نباید به اروپا امید داشته باشد و اروپا را متهم به دخالت ویرانگر در امور داخلی و منطقه‌ای جمهوری اسلامی کرد. بحث وی خطاب به دولت‌های اروپایی این بود که به جای انتقاد از ایران برای حضور منطقه‌ای و برنامه موشکی «شما اول خودتان را اصلاح کنید و بعد اظهار نظر کنید». این اظهارات منعکس‌کننده سخنان او در اوایل ماه نوامبر بود که تمدن غرب را «وحشی» و «ظلمانی» خواند اوصافی که مطابق با مضمون «برخورد تمدن‌ها»ست که او اغلب در سخنرانی‌های خود استفاده می‌کند تا نشان دهد اختلاف ایران (۱) فقط با واشنگتن نیست و (۲) خیلی فراتر از یک درگیری سیاسی صرف است.

تهران توهمی درباره مذاکرات رفع تحریم یا بازگشایی مذاکرات هسته‌ای ندارد. آیت الله خاطرنشان کرد که تحریم‌ها می‌تواند از طریق مذاکره با ایالات متحده یا اقدام یک‌جانبه ایران برای بی‌اثر ساختن محدودیت‌ها برطرف شود. به نظر وی ایران رویکرد اول را «یکبار امتحان و چند سال» مذاکره کرد اما فایده‌ای نداشت. بنابراین اکنون باید حتی بیشتر به گزینه بعدی بپردازد یعنی افزایش تاب‌آوری کشور در برابر فشارهای خارجی (https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/khamenei-uses-iraq-war-anniversary-to-reinforce-iranian-steadfastness). وی اظهار داشت که اگر «طرف مقابل بی‌اثر شدن تحریم‌ها را ببیند به‌تدریج دست از تحریم برخواهد داشت».

روز بعد رئیس‌جمهور حسن روحانی تفسیر خود را از سخنان رهبر ارائه داد. او شاید با بازی «پلیس خوب پلیس بد» جایی برای مذاکرات

آینده با دولت بایدن باقی گذاشت اما تنها به شرط بازگشت به وضعیت و سیاست قبل از ترامپ. وی خاطرنشان کرد که تحقق این شرط می‌تواند «راه‌حل بزرگی برای بسیاری از مسائل و مشکلات باشد و مسیر و شرایط را کاملاً تغییر دهد» و زمینه‌ساز گام‌های بعدی در حوزه‌های دیگر خواهد بود.

توصیف روحانی از وضعیت بازی با واشنگتن شبیه سخنان محمد جواد ظریف وزیر امور خارجه در ۱۸ نوامبر در توییتر بود. او در توئیتی خاطرنشان کرد که «ایالات متحده هنوز عضو سازمان ملل است. اگر طبق تعهدات خود تحت قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت عمل کند ما تحت برجام تعهدات خود را انجام خواهیم داد» که اشاره دارد به برنامه جامع اقدام مشترک ۲.۱۵. به طور ضمنی منظور او این است که واشنگتن باید تحریم‌هایی را که دولت ترامپ پس از خروج از برجام در سال ۲.۱۸ اعمال کرده لغو کند. وی ادامه می‌دهد: «اگر ایالات متحده سپس به دنبال عضویت مجدد در برجام باشد ما آماده مذاکره در مورد شرایط آن هستیم تا ایالات متحده موقعیت "عضویت در برجام" را بازیابد.» اگرچه ظریف تأکید کرد که ایران خود وارد مذاکرات جدیدی در مورد توافق هسته‌ای نخواهد شد اما اظهارات وی انتقادات اردوگاه تندرو این کشور را به دنبال داشت. بر این اساس محمود واعظی رئیس دفتر روحانی تلاش کرد تا در جریان جلسه کابینه در ۲۵ نوامبر موضع دولت را روشن کند و به مخاطبان اطمینان دهد که ایران نسبت به هیچ دولتی در ایالات متحده خوش‌بین نیست و مذاکرات جدیدی در مورد برجام برگزار نخواهد کرد.

بهبود وضعیت اقتصادی به ایران بستگی دارد نه به مذاکره با واشنگتن. خامنه‌ای در ماه مارس در سخنرانی نوروزی خود اعلام کرده بود که تمرکز ایران در سال جدید ایرانی (مارس ۲.۲۰ - مارس ۲.۲۱) باید «جهش تولید (https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/khameneis-nowruz-speech-in-a-time-of-coronavirus)» باشد و به مقامات دستور داد با تکیه بیشتر بر منابع داخلی «تغییر محسوسی» در زندگی مردم ایجاد کنند. وی در اظهارات ۲۳ نوامبر خود اعتراف کرد که این شعار مطابق انتظار محقق نشده است اما نوید داد که کارشناسان رژیم برای بهبود اوضاع برنامه دارند. وی همچنین خاطرنشان کرد که حتی اگر ایران در ابتدا با مشکلاتی روبه‌رو شود اجرای این سیاست دولت روحانی را قادر می‌سازد «پایان خوبی» داشته باشد که احتمالاً به بهبود اوضاع پس از انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۲.۲۱ (https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/irans-2021-presidential-vote-and-the-tightening-of-regime-control) این کشور اشاره دارد. خامنه‌ای به‌ویژه تأکید کرد که ایران نباید به کمک خارجی یا تغییر سیاست دولت‌هایی که با چالش‌های داخلی خود دست‌وپنجه نرم می‌کنند امید داشته باشد. روز بعد محمدباقر قالیباف رئیس مجلس و رقیب سیاسی روحانی و نامزد بالقوه ریاست‌جمهوری با تکرار سخنان خامنه‌ای خاطرنشان کرد که برای غلبه بر تحریم‌ها «باید تک‌تک مردم ایران را قوی کنیم».

خامنه‌ای در طول سه دهه رهبری خود ترجیح داده است نقش عمومی مربی را به جای دیکتاتور ایفا کند به تعریف چشم‌انداز برای سیاست‌گذاران خود اقدام کند و مقرراتی را درباره آنچه که باید و نباید انجام دهند به طور ضمنی القا کند. از این منظر اولین سخنرانی مهم وی پس از انتخاب جو بایدن را می‌توان شامل فهرستی از رهنمودها مربوط به چگونگی همکاری ایران با غرب در هفته‌ها و ماه‌های آینده دانست یعنی:

- به واشنگتن یا اروپا اعتماد نکنید.
- انتظارات داخلی را در مورد اینکه همکاری با غرب لزوما به رفع مشکلات اقتصادی کشور کمک خواهد کرد مدیریت کنید]چرا که ممکن است کمک نکند[.
- هرگونه همکاری را به موضوعاتی که در محدوده برجام هستند محدود کنید.
- برای بهبود توانایی ایران در مواجهه با مشکلات کشور منابع بیشتری سرمایه‌گذاری کنید.

عمر کرمی پیش از این پژوهشگر مهمان در انستیتو واشنگتن بوده و رهبری امور پژوهشی و تحلیلی نیروهای دفاعی اسرائیل در حوزه خاورمیانه را بر عهده داشته است. ❖

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریهٔ ۱۱ ۲۰۲۲

◆

Farzin Nadimi

(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology)

BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریهٔ ۱۱ ۲۰۲۲

◆

Simon Henderson

(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

فوریهٔ ۹ ۲۰۲۲

◆

Matthew Levitt

(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule)

TOPICS

انرژی و اقتصاد **(/fa/policy-analysis/anrzhy-w-aqtsad)**

منع اشاعه **(/fa/policy-analysis/mn-ashah)**

سیاست آمریکا **(/fa/policy-analysis/syast-amryka)**

REGIONS & COUNTRIES

ایران **(/fa/policy-analysis/ayran)**